

EESTI
STATISTIKA

Teemaleht

5

2008

LOOMEMAJANDUS

Kutt Kommel

Alates 20. sajandi teisest poolest on peaaegu igal pool maailmas suurenenud vajadus kultuurisektori ja majanduse suhteid iseloomustavate andmete järele. Huvitatakse nii kultuurisektori enda (kultuuriteoseid ja -sündmusi loovad ja vahendavad ettevõtjad) majandusnäitajatest kui ka tema mõjust teistele valdkondadele. Teemaleht annab ülevaate loomemajanduse sotsiaal-majanduslikust mõjust ja levinumatest valdkondadest.

Kultuurisektori sotsiaal-majanduslik mõju	3
Kultuurisektori tööhõive ja majandusnäitajad Euroopas	5
Kultuuritarbimine Eestis	6
Kokkuvõtteks	8
Metoodikast	8
Kirjandus	10

Loomemajandust (*creative industries* või *creative economy*) kui ettevõtlusharu defineeritakse peamiselt intellektuaalse omandi loomise ja kasutamisenä. Intellektuaalne omand on muusikateosed, audiovisuaalsed teosed, kirjalikud teosed, esituskunsti teosed (teater, elav muusika, tants jms), kujutava ja tarbekunsti teosed, disaini- ja moeteosed, arhitektuur, arvutiprogrammid jmt.

Loovettevõtetena käsitatakse neid ettevõtteid, kelle tegevus põhineb individuaalsel ja kollektiivsel loovusel, oskustel ja andel ning kes on intellektuaalse omandi loomise ja kasutamise tulemusel võimelised looma töökohti, heaolu ja muid sotsiaalseid väärtusi. Loovtööstusena vaadeldakse ka näiteks reklaami ja avalike suhete korraldust. Mõnel juhul laieneb loomemajandus ka turismile (kultuuriturism) ja spordile (rahvusvaheliselt silmapaistvad spordisündmused). Loomemajanduse tegevusalade liigitamisel ei ole maailmas veel ühtset seisukohta välja kujunenud, kuigi töö selle kallal näitab elavnemistrendi.

Nüüdismajandust iseloomustab infotehnoloogia rakendamise ja globaliseerumise kõrval ka loovuse järjest suurem tähtsustamine. Eesti Tuleviku-uuringute Instituudi uurimuse andmeil on see tihedalt seotud mitme teise jälgitava trendiga nagu informatsiooni ja määramatuse kasv, globaliseerumise ja kohaliku majanduse üheaegne tugevnemine, äärmiselt mitmekesiste ja mitteautomatiseeritavate oskuste vajalikkus, selle kõrval ka äärmiselt väheseid oskusi eeldavate töökohtade arvu suurenemine, info- ja kommunikatsioonitehnoloogia sektori töökohtade arvu kahanemine, vaimse töö kasv, loovuse kontseptsiooni laienemine ning kõrgkultuuri ja „madala“ kultuuri piiri hägustumine. Loomemajandusel on kolm olulist omadust. Esiteks on ta ise üha kiiremini arenev majandusvaldkond. Teiseks avaldab ta järjest suuremat mõju muudele majandusvaldkondadele, integreerides ka neisse loovust. Kolmandaks, loomemajandus kasvab ka „iseennast tarbides“: loovinimesed on ise aktiivselt huvitatud kultuurist, kunstist, nende tarbimisest.

Eestis on loomemajandust kaardistanud ja analüüsinud Konjunktuuriinstituut (2005) ja Tuleviku-uuringute Instituut (2005) Kultuuriministeeriumi tellimisel. Kohalike omavalitsuste tasandil on kaardistatud Tallinna (2006) ja Tartu loomemajandust (2007). Alates 2008. aastast tegeleb nii Euroopa Liidu kui ka ÜRO tasandil ühtse loomemajandusstatistika väljatöötamisega Euroopa Liidu statistikaameti (Eurostat) kultuuristatistika töögrupp, millesse on Eestiesindajana kaasatud Statistikaamet. 2009. aastast alates on Eesti riiklike statistiliste vaatluste seas ka loomemajanduse uuring.

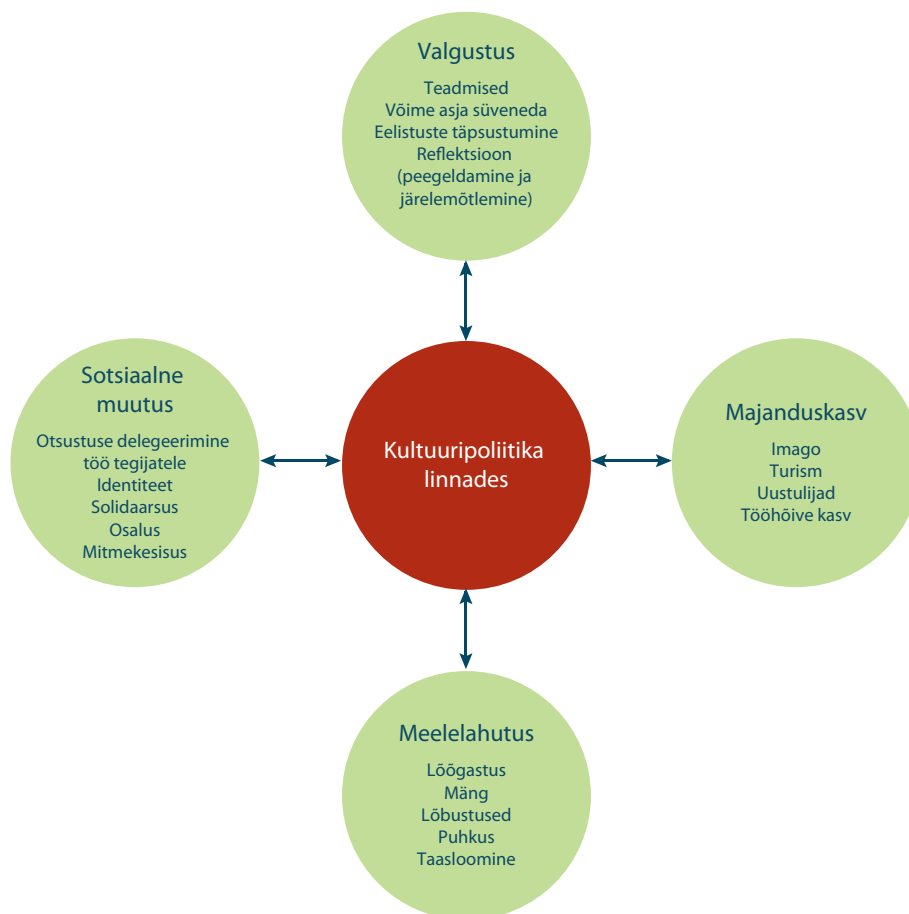
Loomemajanduse uurimise tulemused on abiks riigi majandus- ja kultuuripoliitika väljatöötamisel ning kõnealuse majandusvaldkonna enda efektiivseks toimimiseks soodsa keskkonna loomisel. Loomemajanduse puhul tuleb arvestada tema erilist rolli ühiskonna väärtuste kujundamisel, inimeste harimisel ja sotsialiseerimisel. Loomemajanduse uurimise suurim probleem on see, et loovust ei saa mööta. Seda peetakse ka peamiseks põhjuseks, miks loovinimeste panust makromajandusse on jätkuvalt alahinnatud. Philippe Keri (*KEA European Affairs*) hinnangul olevat loomemajanduse sektor puudulik, sest pole andmeid tema majandusliku tähtsuse kohta. Üldise arusaama kohaselt olevat tegemist marginaalse, subsideeritud majandusharuga, millega tegelevad imelikud ja mitteusaldusväärsed inimesed. Kultuuriminister Laine Jänes rõhutas aga märtsis 2008 Eesti loomemajanduse konverentsi avamisel: „On vaja teadvustada, et kultuur seob teisi eluvaldkondi, mitte ei ela nende arvel.“

Kultuurisektori sotsiaal-majanduslik mõju

Euroopas on näha kultuurisektori kaudset positiivset mõju rahvastevahelise integratsiooni edenemisele ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia sektori arengule. Kultuurisektor on loovust käivitav jõud, mis ühtlasi elavdab inimtegevust erinevates regioonides ning paikades.

Dorte Skot-Hanseni skeem, mis kajastab kultuuripoliitikat linnades, näitab selle erinevaid sotsiaal-majanduslikke aspekte. Samade seoste kaudu mõjutab kultuurisektor nii otseselt kui kaudselt riigi majandust.

Kultuuripoliitika linnades

Valgustust tuleb antud kontekstis mõista laiemalt kui teadmiste osatähtsuse kasvu igasuguses tegevusvaldkonnas, mis on seotud nii majandusliku kasu tootmise kui ka muude sotsiaalsete väärtuste loomise ja juurutamisega. Kultuuri osatähtsust ei tohi alahinnata ei uute toodete ja teenuste ega ka mittemateriaalsete väärtuste (muu hulgas arusaamade, vaadete ja mõtteviiside) loomises ja propageerimises.

Sotsiaalsed muutused tuleb vaadelda eelkõige läbi ühtse identiteedi loomise, erinevate sotsiaalsete gruppide solidaarsuse, aga ka ühistegevuse ja koostöö. Selle käivitajaks ja edasivijaks on mitmed kultuurilised tegevused nii kultuuri tarbimisel kui ka isetegemisel. Kultuuri võiks vaadelda kui ühiskonna sisekommunikatsiooni. Ta ühtlustab sotsiaalsete gruppide tegevust ja eesmärke.

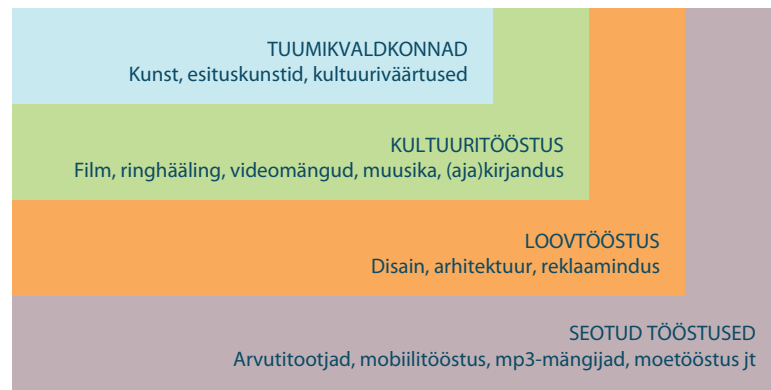
Meelelahutus on osa kultuurist ja see on vajalik nii töötava elanikkonna täisväärtuslikuks puhkuseks kui ka mittetöötavate inimeste aja veetmiseks ja

nende arendamiseks. Maailmas püütakse üha enam siduda ka tööd mängu ja meelelahutusega. Seda on teinud mitmed edukamad organisatsioonid (näiteks *Google*). Meelelahutus on ühiskonna olulisemaid heaolu allikaid. Ta loob ühtlasi ruumi ideede katsetamiseks, motiveerib neid otsima ning teostama. See on märkimisväärne panus innovaatiliste ideede rakendamisse ja tootlikkuse suurendamisse kõigil majanduse tegevusaladel.

Majanduskasvu soodustavatele kaudsetele teguritele lisaks mõjutab kultuurisektor majanduskasvu ka otseselt, luues uusi töökohti, elavdades turismi uute (kultuuri-) turismiobjektide loomise ning turismipiirkondade imago tekitamise ja väljapoole tutvustamise teel.

Loomemajandusse kuuluvad valdkonnad jaotatakse Euroopa Liidu KEA uuringukeskuse skeemi järgi nelja suuremasse gruppi.

Loomemajanduse valdkonnagrupid

Tuumikvaldkonnana vaadeldakse kultuuriasutusi ja üksikisikuid, kes tegelevad mõne tuumikalaga. Nende loomingu tulemusel sünnivad originaalsed ja ainulaadsed teosed, mis väljendavad tegijate ideid ja mida saab esitada kas kontserdisaalis, teatris, näitusel või mujal.

Kultuuritööstus on ettevõtted, kelle põhitegevusala on loometeoste laiemale üldsusele kättesaadavaks tegemine kas reprodutseerimist võimaldavatel kandjatel või muu levitamise kaudu. Erinevalt tuumikvaldkonna väljundist saab kultuuritööstuse puhul rääkida tootest.

Loovtööstuse moodustavad ettevõtted, kes pakuvad teenustena loominguilisi lahendusi, mida teised ettevõtted kasutavad oma toodete väljatöötamisel, projektide elluviimisel, kampaaniate korraldamisel ja mujal. Nende töö väljund on tuumikvaldkondade sarnaselt originaalne ja ainulaadne. Erinevus seisneb selles, et kui tuumikvaldkonna tegevuse eesmärk on väljendada loovimimeste enda ideid, siis loovtööstus pakub lahendusi etteantud raamides või etteantud idee kohaselt.

Seotud tööstused on need, kes kasutavad loovtööstuse lahendusi ja toodavad vahendeid loometeoste taasesitamiseks või edastamiseks. Sellesse gruppi kuuluvad ka ettevõtted, kes annavad oma toodangusse loominguilise panuse, näiteks rõivatööstus või autotööstus. Seotud tööstused ei pea tingimata kasutama loovtööstuse ettevõtete teenuseid, vaid võivad selle asemel rakendada hoopis oma osakondade töö tulemust.

Joonisel kirjeldatud loomevaldkonnagruppide loov panus tähendab omaette tööd, mitte lihtsalt osa inimeste eluga kaasnevat kõrvalnähtust.

Konjunkturiinstituudi uuringu andmetel töötas 2003. aastal Eesti loomemajanduses üle 2300 äriettevõtte, mis moodustas tegutsevate äriettevõtete üldarvust ligikaudu 6%. Füüsilisest isikust ettevõtjaid oli samal aastal Maksu- ja Tolliameti maksukohustuslaste registris 50 000, kellest loomemajanduse valdkonnas tegutses ligikaudu 2500 (need ettevõtted ja FIE-d ei hõlma kõiki töötavaid loovisikuid).

Loomemajandusettevõtete ja loovisikute töö müügi käive ületas 2003. aastal 9 miljardit krooni. See moodustas 3% Eesti ettevõtete netokäibest (2003. aastal üle 354 miljardi krooni). Konjunkturiinstituudi hinnangul puuduvad küll andmed loomemajandusettevõtetes loodud lisaväärtuse kohta, kuid eeldades, et seal luuakse lisaväärtust samas mahus mis muudes majandusharudeski, saab oletada, et loomemajandus annab ligikaudu 3% Eesti sisemajanduse koguproduktist.

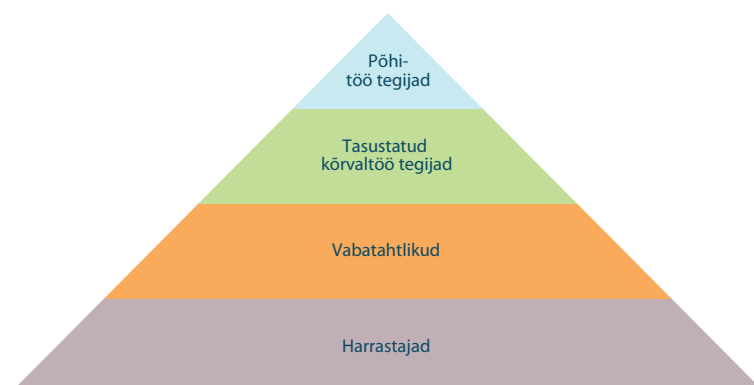
Kultuurisektori tööhõive ja majandusnäitajad Euroopas

Euroopa Liidu 2005. aasta tööjõu-uuringu andmeil oli Euroopas (EU-27) ligi viis miljonit kultuurisfääri töötajat (rohkem kui Eesti, Läti, Leedu ja Horvaatia töötajate arv kokku). See viis miljonit moodustas 2,4% Euroopa (EU-27) tööhõivest. Eestis töötas kultuurisfääris 19 200 inimest, mis oli 3,2% kogu Eesti tööhõivest; Euroopa piires oli sellest kõrgem üksnes Soome, Rootsi, Madalmaade ja Islandi kultuurisektori hõivemäär.

2002.–2004. aastal tõusis Euroopa Liidu kultuurisektori tööhõive 1,85%, samal ajal kui kogutööhõive langes.

Euroopa Liidu tööjõu-uuringus arvestatakse kultuurisfääri töötajatena neid, kes teevad kultuuritööd põhi- või kõrvaltöona. Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) käsitluses väljendab kultuurisektoris hõivatute hulka kaasatuse tüübi järgi järgnev püramiid.

Kultuurisektoris hõivatud kaasatuse tüübi järgi

Seega on kultuurisektoris tegelikult kaasatute ja sinna panustavate inimeste hulk oluliselt suurem, kui kajastavad tööhõive näitajad. Lisaks sellele peetakse kõiki neid kultuurisfääri kaasatuid ka keskmisest oluliselt suuremateks kultuuritarbijateks.

Aastatel 1999–2003 oli Euroopas kultuurisektori majanduskasv Eurostati andmetel üldisest majanduskasvust 12,3% suurem.

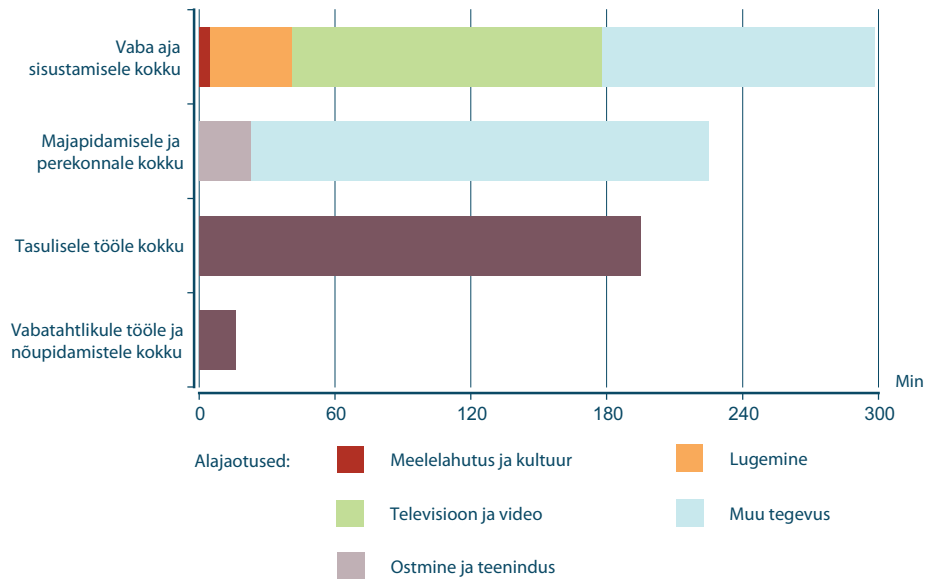
2003. aastal andis kultuurisektor Euroopa kogumajandusproduktist 2,6%, mis ületas kemikaalide, kummi- ja plasttoodete tööstuse panust (2,3%).

Kultuurisektori käive oli Euroopas 2003. aastal 654 miljardit eurot, samal ajal kui info- ja kommunikatsioonitehnoloogia sektori käive oli 541 miljardit (EU-15 näitajad). Olgu võrdluseks öeldud, et autotööstuse käive oli 2001. aastal 271 miljardit eurot.

Kultuuritarbimine Eestis

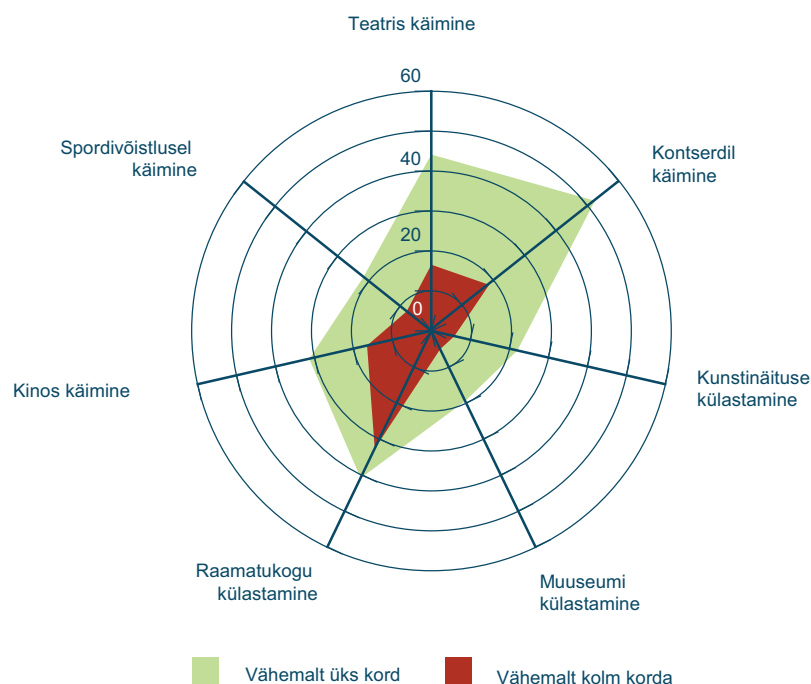
2000. aastal läks leibkonnaliikmel vaba aja sisustamiseks 6% kõigist kulutustest, 2007. aastal aga juba 9%. 2007. aastal kulutas leibkonnaliige kuus keskmiselt 4358 krooni, sellest vabale ajale 381 krooni, millest omakorda näiteks ajakirjandusväljaannetele ning raamatutele 40 krooni. Vaba aja sisustamiseks tehtud kulutuste kasvu põhjustasid elatustaseme tõus ja inimeste suurenenud kultuurihuvi. Olgugi et näiteks muuseumi-, kino- ja teatripileti hind on aastatega tõusnud, näitab nende hinna suhe keskmisesse palka väikest langustrendi. Märkata on ka kultuuritarbijate eelistuste muutumist. Teatrikülastajad huvituvad järjest enam süvenemist nõudvatest ja avangardsetest lavastustest. Filmikülastajad tunnevad suuremat huvi väärtfilmide, aga ka kodumaise filmitoodangu vastu. Sarnaseid tendentse võib näha ka teistes kultuuriharudes.

Inimese keskmine ajakulu ööpäevas, 1999–2000

Meelelahutusele ja kultuuritarbimisele keskmiselt ööpäevas kulutatud aeg (5 minutit) on küll väike, võrreldes audiovisuaalse meedia tarbimise ajaga (137 minutit), kuid seda võib pidada intensiivsemaks ajakasutuseks. Kodust väljaminek, piletite hankimine, kohalesõit jms tähendavad ka oluliselt suuremaid kulutusi kui koduse meediatarbimise puhul. See Eesti näitaja on sarnane näiteks Prantsusmaa ja Itaalia omaga, aga jääb alla Norra, Ühendkuningriigi (mõlemal 6 minutit) ja Saksamaa vastavale näitajale (14 minutit). Võrdluseks on siinkohal kasutatud riikide 1999.–2003. aasta ajakasutusuuringu andmeid.

**Tööaliste
(15–74-aastaste)
kultuurielus
osalemine viimase
12 kuu jooksul,
2004
(protsenti)**

2004. aasta tööjõu-uuringu andmeil on kultuuritarbimine sõltuv nii haridusest, sissetulekust kui ka teenuste kättesaadavusest. Haridustaseme tõusuga suureneb huvi kultuuriteenuste ja -sündmuste vastu. Inimene hakkab kultuuriüritustel rohkem osalema ka siis, kui ta töötasu suureneb. Kõrgemalt tasustatud inimesed on intensiivsemad kultuuritarbijad. Maapiirkondade elanikud on võrreldes linnaelanikega suuremad raamatukogukülastajad, mis on seletatav kättesaadavusega. Linnas on ka muudele kultuurialadele juurdepääs hõlpsam ja nende võimaluste kasutamine aktiivsem.

Leibkondades oli 2006. aastal võrreldes 2000. aastaga peaaegu neli korda rohkem personaalarvuteid (52%-l leibkondadest) ja ligi kuus korda rohkem internetiühendusi (46%-l leibkondadest). Need näitajad jäävad veidi alla Euroopa (EU-27) näitajatele — keskmiselt 60%-l oli juurdepääs arvutile ja 49%-l kodune internetiühendus. Eesti 16–74-aastastest internetikülastajatest (kokku 656 000 inimest) 80% kasutas 2007. aastal veebi ajalehtede või ajakirjade lugemiseks, 45% mängimiseks või mängude allalaadimiseks ja 33% raadio- või telesaadete jälgimiseks. Arvutite ja interneti järjest laialdasem kasutuselevõtt annab kultuurivaldkonnas tegutsejatele uusi võimalusi oma loomingut tarbijateni viia. Teisalt ajendab loomeinimeste järjest elavam arvuti- ja internetikasutus (nii loomisprotsessis kui ka publikuni jõudmises) nende loomingut huvilisigi arvutit soetama ja internetti kasutama. Samal põhjusel laieneb ka muu tarbeelektronika kasutamine. See on ainult üks näide sellest, kuidas kultuur elavdab innovaatiliste ideede kasutuselevõttu laiatarbekaupade ja -teenustena.

Kokkuvõtteks

Loomemajandus on ühendavaks lüliks erinevate kultuurialade ja majanduse vahel. Nõudlus tervikliku, nii kultuuri kui ka majandust hõlmava statistika järele on tingitud vajadusest saada adekvaatseid andmeid erinevate poliitikate (kultuuripoliitika, ettevõtluspoliitika, hariduspoliitika, regionaalpoliitika, turismipoliitika, innovatsioonipoliitika jt) väljatöötamiseks. Loomemajandusstatistika on vajalik ka Euroopa Liidu ja ÜRO tasandil strateegiate koostamiseks.

Olgugi et loomemajandust käsitatakse eri riikides erinevalt, töötatakse aktiivselt selles suunas, et oleks võimalik teha ühtset statistikat nii riigi, Euroopa Liidu kui ka maailma tasandil. Sealjuures otsitakse võimalusi sõnastada ja väljendada ka piirkondade (näiteks Euroopa) kultuurile kui tervikule omaseid jooni, säilitades seejuures alampiirkondade (näiteks rahvusriikide või väiksemate koosluste) kultuurilise eripära kui rikkuse.

Loomemajanduse edendamist toetavad mitmed Euroopa Liidu programmid, millega Eestis tegelevad Eesti Kultuuri Kontaktpunkt ja kaudselt ka Euroopa Liidu struktuurifondid. Loomemajanduse edendamiseks on Ettevõtluse Arendamise Sihtasutusel valmimas ka loomemajandusest teadlikkuse programm. Selle eesmärk on suurendada ühiskonnas loomemajandusalast teadlikkust ja teadmisi ning luua materiaalne baas. Sellesse nimekirja võiks lisada teisi organisatsioone, kelle hulk on kasvamas.

Loomemajandus on valdkond, mis leiab järjest rohkem kandepinda ka konkreetsete loomemajandusprojektide näol, mille värvikas näide on Tallinna Kultuurikatel. 2008. aasta lõpuks valmib Tallinnas ka loomeinkubaator, kes hakkab loomeettevõtteid varustama ruumide ja teabega ettevõtluse kohta.

Loomemajanduses nähakse tugevat panust innovaatilise ja loova majanduse arengusse tervikuna. Sellest hoolimata väidab ÜRO loomemajanduse raport 2008. aastal, et paljudes riikides ei kasutata seda potentsiaali ära. Põhjustena nähakse arenenud riikides tervet hulka takistusi. Näiteks puudub selge raamistik loomemajanduse mõistmiseks ja analüüsiks, mis oleks aluseks poliitikaloomele. Puudulikud on loomemajanduse jõudluse andmed, mille põhjal saaks arendada strateegiaid. Ühtse loomemajanduspoliitika asemel levivad erinevad maaspetsiifilised lähenemised, organisatsioonide ülesehitused jms. Neid ja teisi kitsaskohti mõistetakse järjest enam ning otsitakse lahendusi eri riikides ja tasanditel. Praeguseks on juba välja kujunenud näitajad, mille suhtes on rohkem üksmeelt. Need on kultuurisektori haridus-, tööhõive- ja majandusnäitajad.

Metoodikast

Kultuuriministeeriumi andmetel on loomemajanduse alad Eestis järgmised.

Arhitektuur (arhitektibürood, sisearhitektibürood, maastikuarhitektuuribürood)

Audiovisuaalvaldkond

Film ja video (kino- ja videofilmide tootmine, filmilevi ja linastamine)

Ringhääling (eetritelevisioon ja kaabeltelevisioon, raadio)

Disain (tööstusdisain, unikaaldisain)

Etenduskunstid (teater, tants, festivalid, tsirkus)

Kirjastamine (kirjandusvaldkond, ajakirjandusvaldkond, kirjastamisega tegelevad valdkonnad)

Kunst (kujutatav kunst, tarbekunst)

Meelelahutuse IT (arvuti- ja konsoolimängud, importijad ja edasimüüjad, lokaliseerijad ja eestistajad, kirjastajad, tootjad)

Muuseumid (keskmuseumid, kohalikud muuseumid, kollektsioonmuuseumid; kunstimuuseumid, arheoloogia- ja ajaloomuuseumid, etnograafia- ja antropoloogiamuuseumid, loodusmuuseumid, teadus- ja tehnikamuuseumid, koduloomuuseumid, erimuuseumid, üldmuuseumid)

Muusika (autorid, interpreedid, kirjastajad, tootjad, stuudiod, agentuurid, kontserdikorraldajad, riiklikud kontserdiorganisatsioonid, festivalid, hulgi- ja jaemüüjad)

Reklaam (reklaamiagentuurid, meediaagentuurid, muud reklaamifirmad)

Eurostatisenine kultuuristatistika metoodika toetub peamiselt majandustegevusalade klassifikaatorile (*NACE, Rev. 1*) ja ametialade klassifikaatorile (*ISCO 88*), mis kumbki ei kata ammendavalt kõiki tegevus- ja ametialasid. Samas *NACE, Rev. 2*, millele vastab Eesti majanduse tegevusalade klassifikaator EMTAK 2008, teeb seda juba märgatavalt paremini. Hariduse puhul kasutatakse rahvusvahelist liigitust *ISCED 97*. Kultuuri- ja meediatarbimist liigitatakse individuaalse tarbimise klassifikaatori *COICOP-HBS* alusel, mis on kohandatud leibkonna eelarve uuringu vajadustele. Kultuuritooteid klassifitseeritakse Euroopa sise- ja väliskaubanduse andmebaasi *ComExt* põhjal.

Võrreldes Eesti seniseid loomemajanduse käsitlusi Eurostati statistikaga, on märgata erinevusi. Üks neist on lahknevused valdkondade liigituses, mis on tingitud meil levinud tavadest. Näiteks, meie kasutame mõistet „etenduskuunstid“, mis ei hõlma muusika elavat esitust (kontserte). Ingliskeelsetes liigitustes vastab sellele „performing arts“ (otsetõlkes esituskunst või esinemiskunst) selle vahega, et ingliskeelne väljend hõlmab ka muusika elava esituse. Statistika koostamisel ei ole see vastuolu siiski ületamatu.

Vähem levinud on „seotud tööstuste“ eristamine. Neist osa on samas kultuuriga vaieldamatult seotud (näiteks muusikariistade tootmine jms). Loomemajandusega seotud ja mitteseotud majandustegevusalade vahele tuleks selguse huvides tõmmata täpsem piirjoon. Üks võimalusi on teha seda intellektuaalse omandi mõistet kasutades. Nimelt, tooted ja teenused, mis puutuvad otseselt kokku loomemajandusalade intellektuaalse omandiga (kas on siis vahendid intellektuaalse omandi loomisel või edasikandmisel lõpptarbijani), kuuluvad loomemajandusstatistikas seotud tööstusalade alla. Tegevusalad ja tooted, mis puutuvad intellektuaalse omandiga kokku läbi seotud tööstusalade, on küll kaudselt loomemajandusega seotud, kuid loomemajandusstatistika ei peaks neid kajastama.

Loomemajanduse tarbimisahel

Seotud tööstustesse peaks olema kaasatud kõik tööstused ja tooted, mis on otseselt seotud loomemajanduse kolme „seesmise“ valdkonnaga. See tähendab, mis toodavad vahendeid, mida kasutavad ainult loovtööstus, kultuuritööstus ja tuumikvaldkonnad (näiteks muusikariistad, audiovisuaalseteks salvestusteks ja edastusteks mõeldud tehnika, fotomaterjal ja -tehnika, arvutid, mille programmidele laieneb autoriõigus, jms). Seotud tööstusena vaadeldakse ka tegevusalasid, mis toodavad vahendeid, mille abil loomeproduktid tehakse lõpptarbijale kättesaadavaks

(näiteks heli- ja audiovisuaalsete kandjate tootmine, trükiväljaanded, nagu raamatud, ajakirjandusväljaanded, samuti seadmed, mis teevad võimalikuks heli, pildi ja kirjaliku informatsiooni edastamise avalikkusele). Seotud tööstuste alla peaks liigitama ka majandustegevused, mille tootes on olulisel kohal loovpanus (näiteks disain). Et loovpanuse osatähtsust täpsemalt välja selgitada, peaks määrama, kui suur osa toote mudeli arendamiskuludest läheb disainile.

Arvesse ei läheks tooted ja teenused, mida kasutavad ainult muud majandusharud (näiteks põllumajandus, mäetööstus), samuti mitte nende vahendite ja materjali tootmine, mida kasutavad peale kultuuritööstuse ka teised majandusharud (näiteks ehitusmaterjal, tööstustooraine jms). Loometeoste kandjate tootmiseks vajalike vahendite tootmist (näiteks masinad, mis valmistavad DVD-plaatide toorikuid, masinad, mis köidavad raamatuid, jne) ei peaks samuti lugema loomemajanduse valdkonda kuuluvaks, kuigi see on loomemajandusega kaudselt seotud.

Kirjandus

Creative Economy Report 2008. United Nations 2008. http://www.unctad.org/en/docs/ditc20082cer_en.pdf

Creative Industries Mapping Document 2001 (United Kingdom). http://www.culture.gov.uk/reference_library/publications/4632.aspx

Cultural and Creative Industries in Europe. Coherent Policy in a Globalised World. (2007). KEA European Affairs. <http://www.keanet.eu/report/KEA%20-%20Berlin%20presentation%20May2007.pdf>

Eesti loomemajanduse kaardistamine ja analüüs. (2005). Eesti Konjunktuuriinstituut. <http://www.kul.ee/webeditor/files/loomemajandus>

Gordon, J. C., Beilby-Orrin, H. (2007). International measurement of the Economic and Social Importance of Culture. National Accounts and Financial Statistics. OECD, Statistics Directorate. <http://www.oecd.org/dataoecd/26/51/37257281.pdf>

Kultuuriministeeriumi loomemajanduse alusuuringud. <http://www.kul.ee/index.php?path=0x2x1239x1398>

Loomemajanduse arendamine Eestis. Ettepanekud tulevikuks. (2005). Eesti Tuleviku-uuringute Instituut. http://www.kul.ee/webeditor/files/loomemajandus/loomemajanduse_uuring_ETI.doc

Stanley, D. (2006). Introduction: The Social Effects of Culture. Canadian Journal of Communication, Vol. 31.

Tallinna loomemajanduse andmebaasi esmane ülevaade: loomemajandussektori struktuur, mahud ja ruumiline paiknemine. (2006). Tartu Ülikool, Geograafia Instituut. <http://www.tallinn.ee/est/g2402s28391>

Vööbus, V. (2007). Tartu loomemajanduse kaardistamine. Tartu Linnavalitsuse Kultuuriosakond. [http://info.raad.tartu.ee/uurimused.nsf/622ac9653e31defb42256a17004b94bd/60da66131ac574eec22573af004e8eb4/\\$FILE/Aruanne.pdf](http://info.raad.tartu.ee/uurimused.nsf/622ac9653e31defb42256a17004b94bd/60da66131ac574eec22573af004e8eb4/$FILE/Aruanne.pdf)